

CZU 343.72

CONȚINUTUL OBIECTULUI JURIDIC AL INFRAȚIUNII DE ESCROCHERIE

Liliana DREGLEA-LUCAS,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Articolul este consacrat analizei obiectului juridic al infracțiunii de escrocherie. Autorul expune diverse viziuni asupra esenței noțiunii de patrimoniu ca valoare socială apărată de art. 190 CP al RM. Concluziile expuse vor contribui la înțelegerea corectă a semnelor infracțiunii de escrocherie.

Cuvinte-cheie: *escrocheria, semnele escrocheriei, obiectul juridic, clasificarea obiectului juridic, Codul penal.*

CONTENU DE L'OBJET JURIDIQUE DE L'INFRACTION DE FRAUDE

Liliana DREGLEA-LUCAS,

doctorand, Académie „Ștefan cel Mare”, du Ministère de l'Intérieur de la République Moldova

L'article est consacré à l'analyse de l'objet juridique du crime de l'escroquerie. L'auteur expose différents points de vue sur l'essence de la notion de la propriété comme la valeur sociale protégée par l'art. 190 CP RM. Les conclusions contribueront à une bonne compréhension des signes du crime de l'escroquerie.

Mots-clés: *l'escroquerie, les signes d'escroquerie, l'objet juridique, la classification de l'objet juridique, le Code pénal.*

Introducere. Problema combaterii criminalității economice, inclusiv ale diferitelor forme ale escrocheriei a devenit deosebit de actuală la etapa contemporană de dezvoltare a Republicii Moldova. Escrocheria capătă noi forme și dimensiuni. Investigarea aspectelor juridico-penale ale acestor fapte constituie astfel o parte importantă a domeniului juridico-penal al activității de combatere a escrocheriilor.

În cadrul analizei oricărei componente de infracțiune se evidențiază patru elemente, fiecare dintre ele incluzând un grup de semne care caracterizează: 1) obiectul infracțiunii; 2) latura obiectivă a infracțiunii; 3) latura subiectivă a infracțiunii; 4) subiectul infracțiunii. Dezvăluirea conținutului obiectului infracțiunii constituie punctul inițial al cunoașterii componentei oricărei infracțiuni.

Metode și materiale aplicate. În limitele de studiu ale acestui articol, în calitate de metodă de

cercetare principală a fost utilizată metoda comparativă de studiere a obiectului escrocheriei. În afară de metoda comparativă au mai fost utilizate o serie de metode cum ar fi: metoda analizei logice, interpretării logice, clasificării etc.

Conținut de bază. Determinarea conținutului obiectului infracțiunii de escrocherie se bazează pe concepțiile fundamentale ale științei penale autohtone referitoare la obiectul infracțiunii. Problema clasificării obiectelor infracțiunii chiar și la momentul actual rămâne a fi una discutabilă în doctrina penală a Republicii Moldova. Autorii Botnaru S., Șavga V., Grosu V., și Grama M. deosebesc următoarele categorii ale obiectului juridic al infracțiunii: obiect general, obiect generic (de grup) și obiect special (specific) [4, p. 152-153]. Juriștii Borodac A., Gherman M., Maldea N., Aldea T., Costa M., și Stiuș V. la fel disting trei modalități ale obiectului: obiect general, generic (de grup) și nemijlocit [2, p. 113-

115], astfel utilizând un termen diferit pentru a nominaliza cea de-a treia modalitate a obiectului.

Având în vedere cum definesc acești autori cea de-a treia categorie a obiectului: primii – „obiectul juridic special al infracțiunii este valoarea socială concretă (și, implicit relațiile sociale corespunzătoare) căreia i se aduce atingere prin infracțiune” [4, p. 153]; ultimii – „obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii îl formează valoarea socială concretă asupra căreia a atentat infractorul” [2, p. 114] putem concluziona că în doctrina penală a Republicii Moldova termenele: „obiect juridic special” și „obiect juridic nemijlocit” au un conținut identic.

În doctrina penală română se folosește doar noțiunea de obiect juridic special care, de obicei, este determinat ca obiect juridic propriu-zis al infracțiunii, specific fiecărei infracțiuni constituit din relații sociale formate în jurul și datorită unei valori sociale specifice,

subordonate uneia dintre valorile fundamentale, relații a căror formare, desfășurare sau dezvoltare nu ar fi posibilă fără incriminarea și sancționarea faptei care constituie elementul material al infracțiunii [7, p. 146].

În doctrina penală a Republicii Moldova este acceptată practic unanim determinarea conținutului obiectului juridic general al tuturor infracțiunilor, inclusiv și al sustragerilor, și al escrocheriei, ca relații sociale a căror existență și normală desfășurare este condiționată de protejarea ordinii de drept a Republicii Moldova.

Nu există o astfel de unanimitate de opinii referitor la noțiunea și conținutul obiectului generic al infracțiunii. Astfel, Borodac A., Gherman M., Maldea N., Aldea T., Costa M., și Stiuț V. consideră că el cuprinde un grup de relații sociale omogene, dependente unele de altele [2, p. 114], iar autorii Botnaru S., Șavga V., Grosu V., și Grama M. susțin opinia conform căreia el include și valorile sociale de aceeași natură, și relațiile sociale formate în jurul lor [4, p. 152]. O viziune analogică asupra noțiunii obiectului generic este susținută și de către autorii români Bulai C. [7, p. 145], Boroi A. [3, p. 120], Nistoreanu G. [12 p. 97].

În doctrina penală a Republicii Moldova există anumite divergențe de opinii și referitor la conținutul obiectului generic al infracțiunilor patrimoniale. Juristul A. Borodac include în conținutul obiectului generic al infracțiunilor respective doar „relațiile patrimoniale cu cele două componente ale lor: 1) dreptul la proprietate, și 2) totalitatea celorlalte drepturi și obligațiuni patrimoniale, care au o valoare economică” [1, p. 155]. Susținem însă poziția autorilor Brânză S., Ulianovschi X., Stati V., Țurcanu

I. și Grosu V. care au o viziune mai largă asupra conținutului obiectului generic al infracțiunilor din grupul analizat considerând că acesta este compus din relațiile sociale cu privire la patrimoniu [6, p. 222].

Expresia juridică a relațiilor sociale patrimoniale se regăsește preponderent în normele legislației civile. În corespundere cu art. 284 CC RM „Patrimoniul reprezintă totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale (care pot fi evaluate în bani), privite ca o sumă de valori active și pasive strâns legate între ele, aparținând unor persoane fizice și juridice determinate”, iar în corespundere cu alin. 1 art. 315 CC al RM „Proprietarul are drept de posesiune, de folosință și de dispoziție asupra bunului.” [8]. Reieșind din prevederile respective, dreptul de posesie, de folosință și de dispoziție cu bunurile alcătuiesc dreptul la proprietate.

Evident, că orișice infracțiune patrimonială lezează dreptul de proprietate – forma juridică de exprimare a relațiilor patrimoniale. Infracțiunile patrimoniale, în dependență de specificul său, aduc daună ori concomitent tuturor împuternicirilor proprietarului, ori doar unora dintre ele. Apreciem că dreptul la proprietate este derivat de la relațiile patrimoniale, adică secundar în raport cu ele, relațiile patrimoniale astfel fiind primare. Astfel, infracțiunile patrimoniale lezează dreptul la proprietate secundar – dauna primară cauzându-se relațiilor patrimoniale. Reieșind din cele expuse mai sus, susținem opinia autorului rus Gauhman L., care consideră că obiectul generic al infracțiunilor patrimoniale sunt relațiile patrimoniale și nu dreptul la proprietate, căci obiectul unei infracțiuni constituie ceea ce la infracțiunea atentează în final [17, p. 17-19].

În doctrina penală rusă există mai mulți juriști care ocupă o poziție analogică. Astfel, autorul V. A. Vladimirov apreciază că „investigațiile elucidate în literatura juridică sovietică referitoare la infracțiunile contra proprietății private nu reflectă într-o măsură corespunzătoare toată complexitatea și problematica relațiilor sociale, reunite prin noțiunea de proprietate privată. Deseori, aceste relații sunt cercetate unilateral: doar ca drept la proprietate privată. Însă ... este necesar să concluzionăm că dreptul la proprietate privată și conținutul economic al proprietății nu sunt identice: dreptul la proprietate constituie doar exprimarea juridică a relațiilor sociale derivate referitoare la însușirea bunurilor materiale și posesiunea lor în cadrul și prin intermediul anumitei formațiuni social-economice”. [16, p. 11].

Juristul Kosîh S. menționează că relațiile patrimoniale reprezintă „relațiile între oameni (și persoane juridice), referitoare la bunurile materiale, producerea, distribuirea, schimbul și consumul lor” [21, p. 19], autorul Kaciurin D. consideră, la rândul său, că acestea constituie „relațiile sociale de producere, distribuire și schimb al bunurilor materiale destinate consumului personal sau social” [20, p. 73], iar Grigorieva L. – „a) relațiile referitoare la producerea bunurilor materiale și b) relațiile de distribuire a bunurilor materiale” [19, p. 10]. În lumina celor expuse, conținutul relațiilor patrimoniale cercetate în calitate de obiect generic al infracțiunilor din categoria dată include relațiile referitoare la producerea, distribuirea, schimbul și consumul bunurilor materiale.

Profesorul Brânză S. apreciază că obiectul nemijlocit al sustragerilor, inclusiv și al escrocheriei,

corespunde formal cu obiectul juridic generic al infracțiunilor patrimoniale [5, p. 37]. Astfel, relațiile patrimoniale în contextul descris reprezintă și obiectul generic al tuturor infracțiunilor patrimoniale, și obiectul nemijlocit corespunzător al fiecăreia dintre ele, și în particular al escrocheriei.

Un **obiect juridic comun** pentru infracțiunile săvârșite prin sustragere (în grupul cărora este inclusă și escrocheria) desemnează autorii Brânză S., Ulianovschi X., Stati V., Țurcanu I. și Grosu V. Ei consideră că „obiectul juridic comun” al acestor infracțiuni îl constituie „relațiile sociale cu privire la posesia asupra bunurilor mobile” [6, p. 229], și, în particular, obiectul juridic special al escrocheriei îl formează la fel doar „relațiile sociale cu privire la posesia asupra bunurilor mobile” [6, p. 280].

Considerăm în acest sens că au dreptate acei juriști, care consideră că prin intermediul escrocheriei pot fi însușite și bunurile imobile. Această poziție este dominantă și în doctrina penală română, și în doctrina penală rusă. Astfel, autorii români Dobrinou V. [10, p. 336], Nistoreanu Gh., Boroii A. [13, p. 328; 14, p. 210], Pascu I., Lazăr V. [15, p. 251], Loghin O., Toader T. [11, p. 303] consideră că infracțiunea de înșelăciune, prevăzută de legislația penală a României, poate avea ca obiect material bunurile imobile. Gauhman L. D. [23, p. 388] și Coșaeva T. O. [22, p. 309] referindu-se la infracțiunea de escrocherie incriminată de legea penală a Federației Ruse menționează același lucru.

Deoarece în Republica Moldova toate formele de proprietate sunt protejate în măsură egală, obiectul nemijlocit al escrocheriei îl constituie relațiile sociale de proprietate, indiferent de forma ei.

Astfel, profesorul Brânză S. afirmă că „tuturor formelor de proprietate li se asigură cu adevărat o apărare juridico-penală egală” [5, p. 12]. Prin urmare la etapa contemporană de dezvoltare a Republicii Moldova specificarea formei de proprietate în conținutul obiectului nemijlocit al escrocheriei și al altor infracțiuni patrimoniale se prezintă a fi neesențială, lipsită de importanță juridico-penală pentru calificarea infracțiunilor și neînsemnată pentru individualizarea obiectului nemijlocit în raport cu obiectul generic. În opinia noastră, forma proprietății nu reprezintă un semn care ar individualiza obiectul nemijlocit al escrocheriei în raport cu obiectul generic al infracțiunilor patrimoniale.

Obiectul nemijlocit al escrocheriei, însă, în raport cu obiectul generic al infracțiunilor patrimoniale se caracterizează prin trăsături individuale adăugătoare, determinate de conținutul acțiunilor cuprinse de latura obiectivă a escrocheriei. Escrocheria este descrisă în alin. (1) art. 190 CP RM ca „dobândirea ilicită a bunurilor altei persoane prin înșelăciune sau abuz de încredere”. Acțiuni menționate în această dispoziție sunt orientate împotriva relațiilor de proprietate, care, în primul rând, sunt legate de ordinea de distribuire a bunurilor materiale instaurate în Republica Moldova, iar, în al doilea rând, se nasc în legătură cu patrimoniul și dreptul de proprietate. O astfel de orientare permite să evidențiem trăsăturile, care individualizează relațiile patrimoniale în calitate de obiect nemijlocit al escrocheriei în raport cu obiectul generic al infracțiunilor patrimoniale.

În primul rând, evidențiem ordinea de distribuire a bunurilor materiale în țară, stabilită de legislația Republicii Moldova. In-

fracțiunea de escrocherie este cea care cauzează prejudiciu ordinii de distribuire a bunurilor și, corespunzător, încălcă și relațiile patrimoniale, legate de această ordine. Reieșind din faptul dat, care individualizează obiectul escrocheriei, ultimul poate fi determinat ca fiind relațiile sociale patrimoniale, legate de ordinea de distribuire a bunurilor materiale [18, p. 37]. Formula dată facilitează delimitarea obiectului nemijlocit al escrocheriei de obiectele nemijlocite ale altor infracțiuni patrimoniale, care nu constituie sustrageri sau acapărări ale averii străine, în particular, de distrugerea sau deteriorarea bunurilor (art. 197 CP RM).

O altă particularitate a obiectului juridic nemijlocit al escrocheriei constă în faptul, că în conținutul său sunt cuprinse relațiile legate de bunurile materiale și/sau de dreptul de proprietate. Trăsătura dată la fel facilitează diferențierea obiectului juridic special al escrocheriei de obiectele nemijlocite corespunzătoare ale infracțiunilor patrimoniale, care sunt constituite din relațiile sociale care se nasc doar în legătură cu bunurile materiale, adică de obiectele nemijlocite ale tuturor formelor de sustragere.

Concluzii. Generalizând cele expuse mai sus concluzionăm că conținutul obiectului juridic special al escrocheriei se compune din relațiile patrimoniale legate de ordinea de distribuire a bunurilor materiale în stat, relații care se referă la patrimoniu și la dreptul de proprietate.

Bibliografie

1. Borodac A. Manual de drept penal. Partea specială. Chișinău, 2004;
2. Borodac A., Gherman M.,

- Maldea N., Aldea T., Costa M., Stiuț V. Manual de drept penal: Partea generală. Pentru învățământul superior. Chișinău, 2005;
3. Boroi A. Drept penal. Partea generală. București, 2006;
4. Botnaru S., Șavga V., Grosu V., Grama M. Drept penal. Partea generală. Vol. I. Chișinău, 2005;
5. Brânză S. Infrațiuni contra proprietății. Chișinău, 1999;
6. Brânză S., Ulianoschi X., Stati V., Țurcanu I., Grosu V. Drept penal. Partea Specială. Vol. II. Chișinău: ed. Cartier, 2005;
7. Bulai C. Drept penal român. Partea generală. Vol. I. București, 1992;
8. Codul Civil al Republicii Moldova, Legea nr. 1107-XV din 6.06.2002 // Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 82-86 din 22.06.2002;
9. Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial Nr. 72-74 din 14.04.2009;
10. Dobrinoiu V. Drept penal. Partea specială. V. I. Teorie și practică judiciară. București, 2000;
11. Loghin O., Toader T. Drept penal român. Partea specială. Ed. IV-a. București, 2002;
12. Nistoreanu G., Boroi A. Drept penal. Partea generală. București, 2002;
13. Nistoreanu Gh., Boroi A. Drept penal. Curs selectiv pentru examenele de licență. Ed. II-a. București, 2002;
14. Nistoreanu Gh., Boroi A. Drept penal. Partea specială. Ediția II-a. București, 2002;
15. Pascu I., Lazăr V. Drept penal. Partea specială. Infrațiuni prevăzute în Codul Penal Român. București, 2003;
16. Владимиров В.А. Квалификация преступлений против личной собственности. М.: ВШ МООП СССР, 1968;
17. Гаухман Л.Д. Объект преступления. Лекция. М.; Академия МВД РФ, 1992;
18. Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Ответственность за преступления против собственности. М.: Учебно-консультационный центр «ЮрИнфоР». 1997;
19. Григорьева Л.В. Уголовная ответственность за мошенничество в условиях становления новых экономических отношений//Автореф. дисс.... канд. юрид. наук. Саратов: Саратовская государственная академия права, 1996;
20. Качурин Д.В. Уголовная ответственность за обман и злоупотребление доверием (мошенничество) в отношении предприятий, организаций и коммерческих структур с различными формами собственности в период рыночных отношений//Дисс.... канд. юрид. наук. М: Юридический институт МВД РФ, 1996;
21. Косых С.В. Мошенничество и борьба с ним (уголовно-правовое и криминологическое исследование на материалах транспорта)// Дисс....канд.юрид. наук. М.: Академия МВД СССР, 1990;
22. Уголовное право Российской Федерации. Учебник для вузов. Под ред. Кашепова В. П. Москва, 2001;
23. Уголовное право. Часть Общая. Часть Особенная. Учебник. Под ред. Гаухмана Л. Д., Колодкина Л. М., Максимова С. В. Москва, 1999.

INFORMAȚII DESPRE AUTOR:

Liliana DREGLEA-LUCAS,
doctorand, Academia „Ștefan
cel Mare” a MAI al RM,
tel.: 068583979.

INFORMATIONS SUR L'AUTEUR:

Liliana DREGLEA-LUCAS,
doctorant, Académie „Ștefan cel
Mare”, du Ministère de l'Intérieur
de la République Moldova,
tél: 068583979.